

REFERAT

Tema for møte: Nasjonalt geodataråd

Dato: **9. februar 2023**, kl. 10.00 -15.00,

Sted: Meteorologisk institutt (MET), Henrik Mohns plass 1, Blindern, Oslo

Referent: Kartverket v/ sekretariatet

Kopi til: Kommunal- og distriktsdepartementet

Tilstede:

Roar Skålin (leder)	Meteorologisk institutt
Arne Bjørn Mildal	Norges vassdrags- og energidirektorat
Camilla Brekke	Universitetet i Tromsø
Hildegunn Norheim	Norsk institutt for bioøkonomi (tilstede før lunsj)
Johnny Welle	Kartverket
Kristin Barvik	Sandnes kommune
Øyvind Husby	IKT Norge
Trygve Sparr	Forsvarets forskningsinstitutt
Rozemarijn van der Hilst-Ytreland	Digitaliseringsdirektoratet
Øistein Knutsen jr.	Sivilforsvaret

Forfall:

Agnes Landstad	Forskningsinstituttens fellesarena/Abelia
Dina Johanne Lefdal	Vestland fylkeskommune
Einar Vik Arset	Kystverket
Jorunn Kragset	Geomatikkbedriftene og Norkart
May Britt Myhr	Norges geologiske undersøkelse
Mona Høiås Sæther	Trondheim kommune/Geoforum

Gjester:

Knut K. Bjørngaas	Kartverket
Mona Strøm Arnøy	Kartverket
Morten Wergeland Hansen	MET
Heidi Liv Tomren	Kommunenes sentralforbund

Sekretariat:

Arvid Lillethun	Kartverket
-----------------	------------

10.00 – 10.10 Velkommen

Roar Skålin

- ønsker velkommen til fysisk møte i METs lokaler. Ønsker særlig velkommen nye medlemmer.
- orienterer om rådets mandat og medlemmenes ansvar og plikter, at en representerer seg selv og sin sektor, men ikke den organisasjon en tilhører. Videre at medlemmene er personlig valgt og at det ikke praktiseres bruk av vara-representanter.
- orienterer om oppnevningsperiode. Rådet inkludert rådets leder er oppnevnt for perioden 2020 – 2023

Referatet fra forrige møte har vært til kommentarer hos medlemmene. Det er ingen ytterligere kommentarer, og referatet er dermed godkjent.

10.10– 10.45 Sak 12/2022 Finansieringsmodeller T28 - finansiering av fellesløsninger

Innledning v/ Knut K. Bjørngaas

Bjørngaas orienterte om utfordringsbildet. Det er utfordringer knyttet til finansiering av prioriterte geografiske grunndata data, men nå er behov for å fokusere særlig på utfordringer knyttet til finansiering av fellesløsninger som slike data skal forvaltes i og som en nytter til tilgjengeliggjøring av slike data.

Kartverket sammen med Geovekst og andre samfinansieringsorganisasjoner samarbeider nå for å få fram et tydelig utfordringsbilde knyttet til fellesløsninger, forslag til mulige løsninger - og å kommunisere dette til KDD og andre relevante aktører.

Det arbeides for å få fram samfunnsnyttene. Det er svært viktig å få fram og ha dialog med brukere – som premissgiver for aktivitet og satsning på geodata.

Det framheves at framtidig finansieringsmodell i større grad enn i dag bør åpne for brukerbetaling av forvaltnings- og formidlingsløsninger.

Det er betydelig utfordring knyttet til innføring av Open Data Directive (ODD) og High Value Data (HVD) i Norge. Kravet om gratis data kan undergrave dagens finansieringsregimer og ha kontraproduktiv effekt med betydelig lavere finansiering av grunndata mv i regi av kommuner, Geovekst mv. Det er viktig i det videre at en får fram at innføring vil kunne føre til dårligere data, og betydelig lavere nytte hos brukere, og et dårligere tilbud for å løse samfunnsutfordringene.

I arbeidet med finansiering av fellesløsninger prioriterer Kartverket nå å utarbeide en samfunnsøkonomisk analyse, inkludert produktregnskap, som blir viktig redskap for kommunikasjon om utfordringen. Det framheves også at grunndata må bli den av nasjonale fellesløsninger i Skate – som allerede er en form for nasjonalt grunddataprogram.

Kommentarer fra Rådet:

- En bør fokusere ikke bare på finansieringsutfordringer knyttet til fellesløsninger men også finansieringsutfordringer knyttet til dataene - data-etablering - informasjonsetablering.

- Kartverket ser for seg at det bør kunne skilles mellom åpne data - det offentlige gratis data - og en del detaljdata eller dataleveranser med spesifikke kvaliteter som fortsatt skal kunne skjermes og håndteres med betal-løsninger.
- Det bør arbeides med metoder for å redusere kostnader, f.eks. innen datainnsamling og kartlegging.
- Danmark har brukt muligheten til å definere et unntak til ODD/ HVD- slik mulighet bør Norge undersøke.
- Store interessenter og brukere kan med justerte finansieringsmodeller kunne være villige til å gå inn med utvidet finansiering, f.eks. på høydedata.
- Det bør følges opp på høyt nivå mot eierdepartementer, knyttet til interessenter som kan delta i finansiering av fellesløsninger og data.

Oppfølging

- Kartverket har aktivitet for utvikling av samfunnsøkonomisk analyse
- Kartverket følger opp mot ulike samarbeidsorgan, Geovekstforum, Samordningsgruppen, mv

10.55 – 11.20 Sak 01/2023 Strategiske samfunnsutfordringer – prioritering

Innledning v/ Johnny Welle, Kartverket

Welle innledet om behovet for å prioritere visse samfunnsutfordringer knyttet til videre utbygging og satsning på digital tvilling og nasjonal geografisk infrastruktur.

Samfunnsutfordringer som ble foreslått å fokusere på var 1) sikkerhet, beredskap og forsvar 2) Klima og miljø 3) Distrikt – bosetting mv, inkludert kommunale oppgaver som plan og bygg. Generelt sett er det fokus på demokratisk kontroll over data for samfunnets behov. Forslag til samfunnsutfordringer bygger på hvilke utfordringer som er identifisert som viktige generelt sett, og forståelse av realpolitikk i dagens politiske landskap.

Kommentarer og diskusjon i Rådet:

- Flere av rådets medlemmer framhevet at det er viktig å fokusere på geografisk informasjon som en grunn-tjeneste på tvers av sektorer og samfunnsutfordringer, og at dette bør komme fram i kommunikasjon om utfordringer knyttet til den geografiske infrastrukturen. Det tverrsektorielle er en utfordring i seg selv, når budsjetter og organisering i dag er sektorisert. Å se på alternative tverrsektorielle ordninger kan være relevant.
- Samtidig ser og aksepterer Rådet at det er nødvendig å forholde seg til sektorene slik vi har i dag og at et middel til å nå fram med budskap om behovet for finansiering og prioritering av geografisk infrastruktur går via kommunikasjon om geodata for å understøtte utvalgte samfunnsutfordringer. Det er viktig å få fram hvilke verdiuttak ulike sektorer kan ha og hvordan dette understøtter samfunnsutfordringene.
- Det er viktig å vise hele verdikjeden når en framhever nytte. Å gå inn i konkrete case kan være virkemiddel for å få fram uttak av verdi.

Oppfølging:

- Kartverket tar signalene fra Rådet med seg i det videre arbeidet med strategisk kommunikasjon knyttet til utfordringene for den geografiske infrastrukturen.

11.20- 11.40 Sak 02/2023 Samfinansieringsordninger - kommunikasjon av utfordringen ved implementasjon av ODD og HVD

Innledning v/ Roar Skålin, MET

Gjennom ODD høringen i 2022 kom det mange bekymringsmeldinger fra kommuner og statsetater, fordi kravet om gratis data kan rukke ved finansiering av et datagrunnlag som er viktig for kommunenes og statsetatenes tjenester og for mulighet til å levere bedre og mer effektive tjenester for å løse samfunnsutfordringene.

Det arbeides med å forslag til finansieringsmodeller, ref sak 12/2022. Samtidig er det viktig å gjøre beslutningstakerne oppmerksom på problemstillingene knyttet til implementasjon av ODD og HVD. Skålin har vært i kontakt med KDD for å drøfte muligheter for å få fram budskapet gjennom et eget møte.

Kommentarer og diskusjon i Rådet:

- Det er viktig å få med personer fra embetsverk, som kjenner utfordringer og muligheter. Det er viktig også å få med personer fra etat og kommune
- Det bør tas sikte på å ikke bare møte politisk ledelse i KDD men også i noen andre utvalgte departementer. Det er viktig å peke på at nytten av investering i geografiske data og deres fellesløsninger ikke bare kommer innen KDD med underliggende etater, men at nytten vil komme i mange sektorer.
- Det ble pekt på at også næringsaspektet bør komme med i en presentasjon til politisk ledelse, i tillegg til samfunnsområder som sikkerhet og beredskap, klima og miljø mv.
- Det bør vurderes å belyse nytten gjennom eksempler og sektorers egne interesser for geografiske data.

Oppfølging

- Det tas initiativ til møte med KDD for å planlegge et slikt møte med politisk nivå.
- En søker å ha med Rådets leder, Kartverket og en eller flere sektorrepresentanter i et slikt møte med KDD.

Sak 03/2023 Klima, miljø og jordobservasjon som del av den geografiske infrastrukturen

Dynamiske data - [tiltak 20](#)

Prosjektleder Morten Wergeland Hansen, MET

- Forvaltning av dynamiske geodata i tråd med FAIR-prinsippene
- Datasett, metadata, datadelingssystemer
- Viktig samarbeid og viktig læring
- FAIR data forutsetter smart sambruk av ulike systemer/løsninger som kontinuerlig utvikles
- Infrastrukturer, systemer og registre er kun støttefunksjoner rundt datasettene
- Oppfyllelse av FAIR-prinsippene forutsetter at dataene som ligger bak systemet er veldefinert
- Gode definisjoner av datasett og beskrivelser gjennom metadata er grunnleggende viktig
- FAIR dataforvaltning krever utvikling og samarbeid over tid
- Felles kompetanseheving - og kulturskaping
- Operasjonalisering, videreutvikling

Kommentarer og diskusjon i Rådet

- Spørsmål om lisens knyttet til Sentinel-data. Svar: MET henviser til ESA sin data policy (Sentinel-data er for øvrig en del av nasjonalt bakkesegment og ikke en del av S-ENDA).
- Spørsmål om data fra værsatellitter og eierskap. Svaret er at MET laster ned dette fra egen mottaker, og prosesserer og forvalter dataene ifølge egen dataforvaltning. Dette innebærer CC-BY4 lisens.
- Forretningsmodell mv: MET kan håndtere interoperabilitet så lenge partnere leverer informasjon på egnet format og grensesnitt. Altså at vi kan spare gjennom samarbeid, og at vi prøver å begrense behovet for ekstra innsats.

Meteorologi -Implementasjon av HVD (High Value Dataset) i Europa - felleseuropeiske standarder, EU-prosjektmidler fra Digital Europe

Roar Skålin, MET

- HVD for meteorologiske data omfatter grovt sett bakkebaserte observasjoner i sanntid, klimadata (historiske kvalitetssikrede observasjoner), alle farevarsler, alle radardata og de numeriske produktene (værvarslene fremover i tid i 3 dimensjoner, griddede data). EU ber ikke om ny datafangst, kun om data som allerede produseres.
- Hvordan har en arbeidet med meteorologiske data opp mot HVD: De meteorologiske instituttene i Europa jobbet godt sammen med EU for å få definisjonene i HVD til å samsvare så godt som mulig med hva en reelt har av data, bl.a. den romlige oppløsningen for meteorologiske data.
- Meteorologiske institusjoner i Europa har og lang tid hatt et godt formelt nettverk gjennom Eumetnet <https://www.eumetnet.eu/>
- MET er deltager i et nytt EU-prosjekt som har som mål å levere åpne meteorologiske data i hht HVD-kravene. Provision of open access to public meteorological data and development of shared federated data infrastructure for the development of information products and services (RODEO) project. Prosjektet ledes av Finland, Met v/ Morten Wergeland Hansen leder en arbeidspakke.
- Noen meteorologiske institusjoner i EU har utfordringer, både knyttet til inntektsbortfall og tilretteleggingskostnader, andre land har over tid innført en åpen og fri datapolitikk. MET innførte en åpen og fri datapolitikk i 2007 og har nå en godt tilrettelagt dataflyt (API). Andre land bruker EU-prosjektet til å realisere første-generasjons-tjenester.
- Tidsfrister for HVD er utfordrende for noen europeiske land, siden RODEO-prosjektet vil være ferdig etter fristen som gjelder for EU-medlemmene. For MET er det ikke et problem, siden vi allerede har løsningene på plass.

Kommentarer og diskusjon i Rådet

- Hvordan er underliggende finansieringer, når en frigga data. MET tapte noen inntekter når dataene ble frigjort, men disse inntektene utgjorde en liten del av kostnadene ved å produsere data. Bruken av dataene økte sterkt., Statsoppdrag og eksternt finansierte prosjekter), har dekket kostnader for stadig forbedret distribusjon av stadig bedre data og oppløsning av vær- og klimainformasjon
- En er heldig stilt innen meteorologi i Europa fordi en har en felles standarder for datastruktur og målinger, og har etablert spleiselag og avtalte nasjonale ansvar som bidrar inn til et felles europeisk, og globalt, tilbud.

Jordobservasjon – HVD tema – Hvordan jordobservasjonsdata samles inn, deles og anvendes. Forholdet til felleseuropeiske Copernicus-tjenester.

Camilla Brekke, UiT Norges arktiske universitet.

- Informerte om ulike former for jordobservasjon og potensiale for å detektere fysiske objekter som vei, vindkraftanlegg mv, men også dynamiske/semi-dynamiske miljøforhold som sjøis, iskant mv
- Tok opp forhold knyttet til digital tvilling, og behovet for å ha en levende og sanntids oppdatert tvilling – å benytte sensorer og at hyppig oppdatering og historiske versjoner og tidsopplysninger er viktig for miljøanalyser mv.
- Nye sensorer på europeiske satellitter – Sentinel har høyere oppløsning og kan gi ny nytte, bl.a. inne beredskap.
- Det er betydelige kostnader forbundet med bruk av satellittdata, og kostnad øker med mer høyoppløselige data og mer dynamisk informasjon. Det kan være aktuelt å se på finansiering, samme med bl.a. Romsenteret, for å sikre bruk på tvers i offentlig sektor.
- Finansieringen av Sentinel-programmet er godt etablert som et «spleiselag» - EU betaler mye og det er viktig å understøtte at også Norge betaler kontingenten videre.

Geodata og geografisk informasjon i de ulike HVD-temaene

Arvid Lillethun, Kartverket

- Framhevet behov for bedre å få fram de konkrete krav som ligger i regelverket, både for HVD, men også for data utenfor HVD men som fortsatt ligger innen scope for ODD, og også kategorien dynamiske data som har egne regler i ODD.
- Framhevet også at HVD-regelverket har tydelig kobling til Inspire, gjennom referanser i HVD-forordning mv
- Det er utfordringer knyttet til finansiering, ref sak 12/2022 og sak 2/2023
- Se saksdokument/ppt

Kommentar og diskusjon i Rådet:

- Det ligger muligheter i finansiering knyttet til ODD og HVD, knyttet til EU-programmene Digital og Horizon, og knyttet til initiativer for realisering av European Data Spaces.
- Erfaring fra MET er at en sender felles søknader med tilsvarende miljøer i andre EU-land mer enn å fremme søknader med kun norske etater og miljøer.
- Det ble påpekt betydelig ulikhet i måten en fortolker ODD/HVD-regelverket. Det kan være nødvendig å ha mer kunnskapsutveksling for bedre samordning, bl.a. mellom «earth observation» og geodata-miljøene og også mellom Kartverket og Digdir.

Oppsummering for punktet 3/2023;

- Det ble fokusert på deling av ulike typer miljø- og geodata med Open Data Directive og High Value Data som ramme. Rådet har fått formidlet ulike aktiviteter knyttet til dette, både nasjonalt og internasjonalt.
- Det ble identifisert likheter og ulikheter, og at det er behov for mer kunnskapsutveksling mellom miljøene for å lære av hverandre og samordne der en ser behov.

Sak 04/2023 Veikart for plan, bygg og geodata – behov, tiltak samordning

Heidi Liv Tomren, KS + Kristin Barvik, Sandnes kommune

- KS har utarbeidet veikart for plan, bygg og geodata i 2022
- KS har i veikartet pekt på viktige mål, forbedringsområder og aktivitet som KS vil gjennomføre i samarbeid med andre aktører
- KS ønsker konkrete samarbeid med etater mv for å løse identifiserte utfordringer.
- Med styrt digitalisering vil en kunne ha formidable besparelser, både innen bygge og anleggsnæringen, men også innad i kommunene selv
- Geodata får også stadig større betydning i effektivisering og forbedring av kommunal rapportering til Staten gjennom Kostra.
- KS ønsker bedre flyt av kommunal informasjon inn i nasjonale systemer, f.eks. matrikkelen og har god dialog om tiltak
- KS fremhever at en ikke ønsker data innbakt i løsninger, men at data må være lett tilgjengelig via api for integrasjon i kommunenes egne systemer, ofte virksomhetskritiske løsninger.
- KS har gode erfaringer med å jobbe innovasjonsbasert og jobber tett med det private markedet – det etableres standarder som så kan realiseres av markedet der dette er hensiktsmessig.
- Målbilde for strukturert datagrunnlag.
 - o KS framhever «Uten geodata får vi ikke digitalisering på plan og bygg»
 - o Kommunene er avhengige av kvalitetsdata – data til å stole på. Det er viktig med tiltak mot prioriterte data for å heve kvalitet og sikre enkel tilgang.
 - o KS har mange nyttevurderinger – eksempler på nytte inne egne arbeidsprosesser, men også hos aktører som utbyggere, publikum mv. Skal en oppnå at aktørene stoler på prosessene må en også ha gode data og kunne stole på dataene.
 - o DOK og planregister framheves som viktige tiltakspunkter for å heve kvalitet mv, og også gjøre data forståelige for brukere.
- Målbilde: Pris, finansiering – og insentivmodeller
 - o FKB her helt vesentlig datasett, og Geovekst som finansierings-organisasjon er helt avgjørende for å opprettholde dette datasettet
 - o En hovedutfordring med finansiering er at den er veldig stykkevis og delt – da blir det vanskelig å koordinere utviklingen.
 - o Kostnader ved bruk av fellestjenester oppleves uoversiktlig – vanskelig å forholde seg for kommuner
 - o Utfordring også med lav kost/nytte fordi det tar tid – jobber stegvis, får ikke gevinst før alt er på plass
 - o Fokuserer på finansiering av noen fellestjenester

Kommentarer

- Det er viktig å få på plass et nasjonalt planregister eller nasjonal felles tilgang til plandata. Etat som NVE har betydelige besparelser gjennom bruk av de plandata som i dag er tilgjengelig, men savner nasjonal felles tilgang for full gevinstrealisering.
- Digital samhandling er et forbedringsområde. Mange sektormyndigheter (17-18) skal gi uttalelser i plansaker, dette kan effektiviseres gjennom bl.a. arealanalyser.

- I noen tilfeller er det ikke hensiktsmessig å ta tak i det store etterslepet av teknisk gjeld som ligger i fellessystemer mv, men heller se etter nye metoder, f.eks. kunstig intelligens.
- Det må være fokus på data og ikke bare systemene – det er viktig å heve kvalitet og utvide datatilbudet
- Geodatarådet oppfordres til å heie på og støtte geodata-satsninger.

Sak 05/2023 Gode dømme/ gode eksempler -alternative kommunikasjons tiltak *Mona Strøm Arnøy, Kartverket*

Det ble oppsummert kort om erfaringer fra de tre foregående år med «gode dømme»-konkurranse og pris.

- Prisen har vært positiv ved at den har aktivert brukere, gitt fokus på innovativ bruk
- Prisutdeling har gitt politisk oppmerksomhet – bl.a. har prisutdeling gitt minister og statssekretær mer kjennskap om verdien av geografisk informasjon.
- Vinnere framhever at prisen har blitt brukt i egen markedsføring av egne produkter, og gitt anerkjennelse til miljøer innad i etater. Anerkjennelsen er trolig viktigere for vinnere enn pris-penger.
- Prisen har ikke nådd godt nok ut over geomatikk-miljøet
- Kommunikasjonspotensialet har bare i begrenset grad blitt utnyttet

Det ble lagt fram forslag om videreføring av prisen, og Geodatarådet ønsker å gi et råd om videreføring til KDD. Det foreslås følgende

- Profil på prisen omtrent som tidligere – innovativ bruk av geografisk informasjon
- Prisutdelingen legges til et større arrangement, helst eksisterende bred møteplass som når fram ut over geomatikk-miljøet

Det ble sett på ulike arrangementer, bl.a. har Danmark en interessant pris - «grunndataprisen». Ved å knytte prisutdeling til digitaliseringskonferansen, kan en i Norge evnt ha tre pris-kategorier for ulike datatyper av grunndata eller High Value Data.

Oppfølging:

- Geodatarådet kontakter KDD og viderebringer forslaget om å styrke prisen i stedet for å legge den ned, å omgjøre profilen og å knytte prisutdeling til et eksisterende arrangement med bredt nedslagsfelt. Geodatarådet avventer videre signaler.

Informasjonssaker

Ingen informasjonssaker

Eventuelt og neste møter

Ingen eventuelt-saker.

Kommende møter i 2023;

- 2.mai: 3-timers teams-møte
- 26.sept: heldags-møte, fysisk,
- 21.nov: 3-timers teams-møte